

Milyen információs stratégiát és politikát kell kimunkálniuk a könyvtáraknak az Internetre és az új információs technológiára tekintettel?

Az Internet az új információs technológiákkal és az elektronikus médiákkal együtt olyan világméretű elektronikus enciklopédiának tekinthető, amely egyaránt tartalmaz primer, meta- és származtatott adatokat. E virtuális elektronikus enciklopédiára – a könyvtáros szakma nézőpontjából – az anarchista lényeg a jellemző, amely gazdagodása folyamán egyre kaotikusabbá válik.

Az iméntiekkel kapcsolatban egy sor veszély (digitális diszkrimináció, a kínálat és a befogadás-feldolgozás közötti ellentmondás, a „two-tier society” (kettőszakadt, középosztály nélküli társadalom) kialakulása, a szabadság és a felhasználók védelmének ellentmondása, a megismerés fragmentálódása, a papírhordozók idő előtti megsemmisítése, lélektani és művelődési antinómiák stb.) fenyegeti – s ez most már nem nagyizolás – az egész emberiséget.

A veszélyek kivédésével kapcsolatos általános tennivalók (többek között) a könyvtárak számára:

- biztosítani kell a digitális enciklopédia stabilitását, megbízhatóságát és integritását;
- egyenlő esélyeket kell teremteni mindenki számára az enciklopédiához való hozzáférésben, s ezáltal biztosítani az információhoz való hozzáférés egyetemes jogát;
- kurrens módon fejleszteni a gondolatok digitális univerzumának térképét;
- bővíteni kell az enciklopédia azon információit, amelyek iránt nincs kommersz érdeklődés, egyszerűsített minőségűvé kell tenni őket;
- elő kell segíteni az enciklopédiában elérhető digitalizált információk gyarapítási, keresési és hozzáférési eszközeinek és módszereinek tökéletesítését.

A könyvtáraknak – legalábbis java részüknek – az Internet infoközpontjaivá kell válniuk. Feladataik részben a korábbiakhoz fognak hasonlítani bizonyos „rangemelés” mellett, részben pedig merőben újak lesznek. Ezért mindenképpen meg kell fogalmazniuk a maguk információs stratégiáját, illetve politikáját. Eközben a következőket kell figyelembe venniük:

- a helyi felhasználók (főként az ifjúság) elképzeléseit a modern könyvtárról, illetve az ebből levezetett igényeit;
- a nemzeti és helyi autoritások elképzeléseit az információs politikáról, a könyvtári szolgáltatásokról, a szolgáltatások demokratizmusáról;
- a nemzeti (országos) információpolitikát;

- a fejlődéshez rendelkezésre álló pénzügyi erőforrásokat;
- az EU könyvtárfejlesztési elhatározásait;
- a nyilvános könyvtárak 1994. évi manifesztumát;
- a helyi, regionális és a nemzetközi együttműködés lehetőségeit.

Hogy a szóban forgó stratégiai/politikai tervezettek reálisak legyenek, gondos, a feltételek és a működés egészére kiterjedő vizsgálatokat kell a könyvtáraknak abszolválniuk.

Tervezés közben óhatatlan, hogy az érdekelt kollégáknak jövőképük is legyen, amely a lélegzetelállító fejlődés következtében egészen „strikt” ugyan nem lesz, de trendszerűen azért érvényes lehet. Mindenekelőtt a következő kérdésköröket kell a „jövő mérlegére” tenni: automatizált katalógusok, számítógépes hálózatok, multimédiák, Internet, távhozzáférés, a digitalizált dokumentumok hozzáférhetősége, nyilvános használatú számítástechnika, szélessávú távközlés, szakképzés és továbbképzés, irányítás és szervezés, együttműködés.

Tudni kell: ez az újfajta virtuális enciklopédia, miközben sok tekintetben mássá teszi és másféle szolgáltatásokkal gazdagítja az eddigi könyvtári és információs szolgáltatásokat, nem szorítja ki a papíralapú információhordozókat. A könyvtárak feladata, hogy az új információs technológiák bevetésével létrejött virtuális enciklopédia ne váljék egy szűk körű technológiai és gazdasági elit eszközévé, ne működjenek közre a labilis és antidemokratikus two-tier society kialakulásában, illetve a demokrácia megszüntetésében. Nekik az esélyegyenlőség, a mindenki számára való hozzáférhetőség, az enciklopédia kritikai használata, a könyvtár mint „társadalmi találkahely” és a helyi közösség megfelelő orientálója jegyében kell tevékenykedniük.

Az itt tárgyalt könyvtári stratégia és politika megvalósítása – természetesen – komoly eszközbeli és személyzetügyi beruházásokat igényel. Nélkülük az új technológia „emberszerte” anarchista, kaotikus lényegét nem korlátozva fog majd hatni.

/PILÁŘ, J.: Internet, nová informační technologie, knihovny a potřeba informační strategie a politiky. 1–2. c. = Čtenář, 50. köt. 3–4. sz. 1998. p. 66–69., 98–100./

(Futala Tibor)